

RAAP-NOTITIE 1358

Plangebied De Brink te Zuidlaren

Gemeente Tynaarlo

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Tynaarlo

Titel: Plangebied De Brink te Zuidlaren, gemeente Tynaarlo; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: oktober 2005

Auteur: dr. J.J. Hekman

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\TYZB\N01358-TYZB.doc

Projectcode: TYZB

Projectleider: dr. J.J. Hekman

Projectmedewerker: E.J.M. van der Zwet

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. J.L. van Beek

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: gemeente Tynaarlo
- *aanleiding onderzoek*: herinrichting "Grote Brink"
- *datum uitvoering veldwerk*: 19 en 20 september, 2005

Locatiegegevens

- *plangebied*: ligt in het centrum van Zuidlaren en omvat de Brink met als oostelijke begrenzing de Brink O.Z., als zuidelijke begrenzing de bebouwing aan de Brink Z.Z., als westelijke begrenzing de Marktstraat en de Brinkstraat en als noordelijke begrenzing de Stationsweg en de bebouwing aan de noordzijde daarvan (zie figuur 1).
- *toponiem*: Grote Brink en Hovius Brinkje
- *plaats*: Zuidlaren
- *gemeente*: Tynaarlo
- *provincie*: Drenthe
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 12E
- *plangebied in gebruik als*: bestrate weg en bebost (veemarkt) terrein
- *oppervlakte plangebied*: ca. 2,5 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 242.100/568.150

Onderzoeksvragen

Zijn er aanwijzingen voor grotere archeologische nederzettingen?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: het plangebied ligt voor wat betreft de westelijke helft binnen de begrenzings van het CMA-terrein 12E-070 (Monumentnummer 14433). Het betreft een terrein van hoge archeologische waarde en omvat de oude dorpskern van Zuidlaren. De archeologische verwachting voor het plangebied is derhalve hoog.
- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*:
 - *in plangebied*: het plangebied ligt deels in het CMA-terrein 12E-070 (Monumentnummer 14433).
 - *in de directe nabijheid (< 300 m)*: ten zuiden van het plangebied ligt een ARCHIS-waarneming (239060). Dit betreft de oppervlaktevondst van een prehistorische vuurstenen sikkels gevonden bij bouwwerkzaamheden circa 450 m ten noordoosten van het bosbad en circa 600 m ten zuiden van de kerk van Zuidlaren. Ten noorden van het plangebied liggen 2 ARCHIS-waarnemingen (29875 en 239056). Deze betreffen de laat-middeleeuwse kerk van Zuidlaren en de vondst van een fragment van een hardstenen doopvont bij restauratiewerkzaamheden aldaar in 1973.

Historische gegevens

- *historische kaarten*: de Huguenin-kaart van Zuidlaren en omgeving (ca. 1829; Versfelt, 2004), de Franse kaart P49 van Le Guillou, 1812 (Versfelt & Schroor, 2001) en de Kadastrale Minuut uit 1839 tonen de Grote Brink te Zuidlaren als open terrein omringd door bebouwing en diagonaal doorkruist door de oude verbindingsweg van Coevorden naar Groningen. De oudste vermelding van deze weg over de Hondsrug (de "gemeene strate Groninger wech") dateert uit de willekeur (regeling van burenzaken) van 1332. Rondom de Grote brink staan woonhuizen en boerderijen. In het plangebied is vanuit de historische kaarten geen bebouwing bekend.
- *historisch gebruik*: brink en marktterrein; in het noordwesten van de 'Grote Brink' ligt nog een oude dobbe (zie Gerding e.a., 2003: 1080-1081).

Bodemkundige en geologische gegevens

- *bodem volgens de bodemkaart*: niet gekarteerd: bebouwd gebied. Direct grenzend aan het plangebied bestaat de bodem uit holtpodzolgronden met keileem beginnend tussen de 40 en 120 cm en tenminste 20 cm dik en met stenen in de bovengrond (Stiboka, 1977: codes cY23x en mcY23x).
- *geologie volgens geologische kaart*: het plangebied ligt op de noordwest-zuidoost georiënteerde keileemrug (Hondsrug) behorend tot de Formatie van Drenthe (Bosch, 1990: code Dr6).

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: in een driehoeksgrid verdeeld over het plangebied (zie figuur 1).
- *gebruikt boormateriaal*: een gutsboor met een diameter van 2 cm en een Edelmanboor met een diameter van 7 cm.
- *totaal aantal boringen*: 42
- *minimaal geboorde diepte*: 0,7 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 1,35 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopeenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogene-tisch)*: de laagopeenvolging in het plangebied bestaat van boven naar beneden uit een circa 0,2 m dikke bouwvoor of een laag opgebracht zand. In het deel van het plangebied dat beplant is met bomen is sprake van een bouwvoor of humeuze toplaag (boringen 1 t/m 24). Daar waar het plangebied is bestraat, bestaat de toplaag uit opgebracht grof, wit zand (boringen 25 t/m 42). Onder de bouwvoor of de opgebrachte laag ligt een circa 0,4 tot 0,8 m dikke, verstoorde laag lichtbruingrijs, zwak humeus zand met recente puinspikkels (roodbakkende baksteen). Deze verstoorde laag heeft een gevlekte structuur van donkerbruine en lichtere, bruingele brokken zand. Onder de verstoorde laag ligt de natuurlijke laagopeenvolging van lichtbruingrijs tot lichtgeel, zwak siltig, fijn zand met ijzerconcreties (dekzand) op licht(geel)grijze tot oranjegele, grindige, sterk zandige leem (keileem). Er is geen bodemvorming waargenomen in het dekzand. De top van de keileem ligt tussen 0,6 en 1 m -Mv (niet in alle boringen aangetroffen). In enkele boringen zijn in de bouwvoor en/of in de verstoorde laag recente puinspikkels waargenomen. Deze kleine roodbakkende baksteenfragmenten zijn geïnterpreteerd als archeologisch niet relevante indicatoren en gaven geen aanleiding tot het zetten van megaboringen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De bodem in het plangebied bestaat uit een bouwvoor of een laag opgebracht zand op een verstoorde laag. Daaronder bevinden zich de natuurlijke afzettingen bestaande uit dekzand en keileem.

Er zijn geen aanwijzingen waargenomen voor de aanwezigheid van (grotere) archeologische nederzettingen. Het plangebied is vrijwel zeker altijd onbebouwd geweest.

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het booronderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Contactpersonen

- *contactpersoon overheid:* drs. A. Mars, Drents Plateau (tel. 0592-305932).
- *contactpersoon RAAP:* dr. J.J. Hekman, projectleider (tel. 0512-589140).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

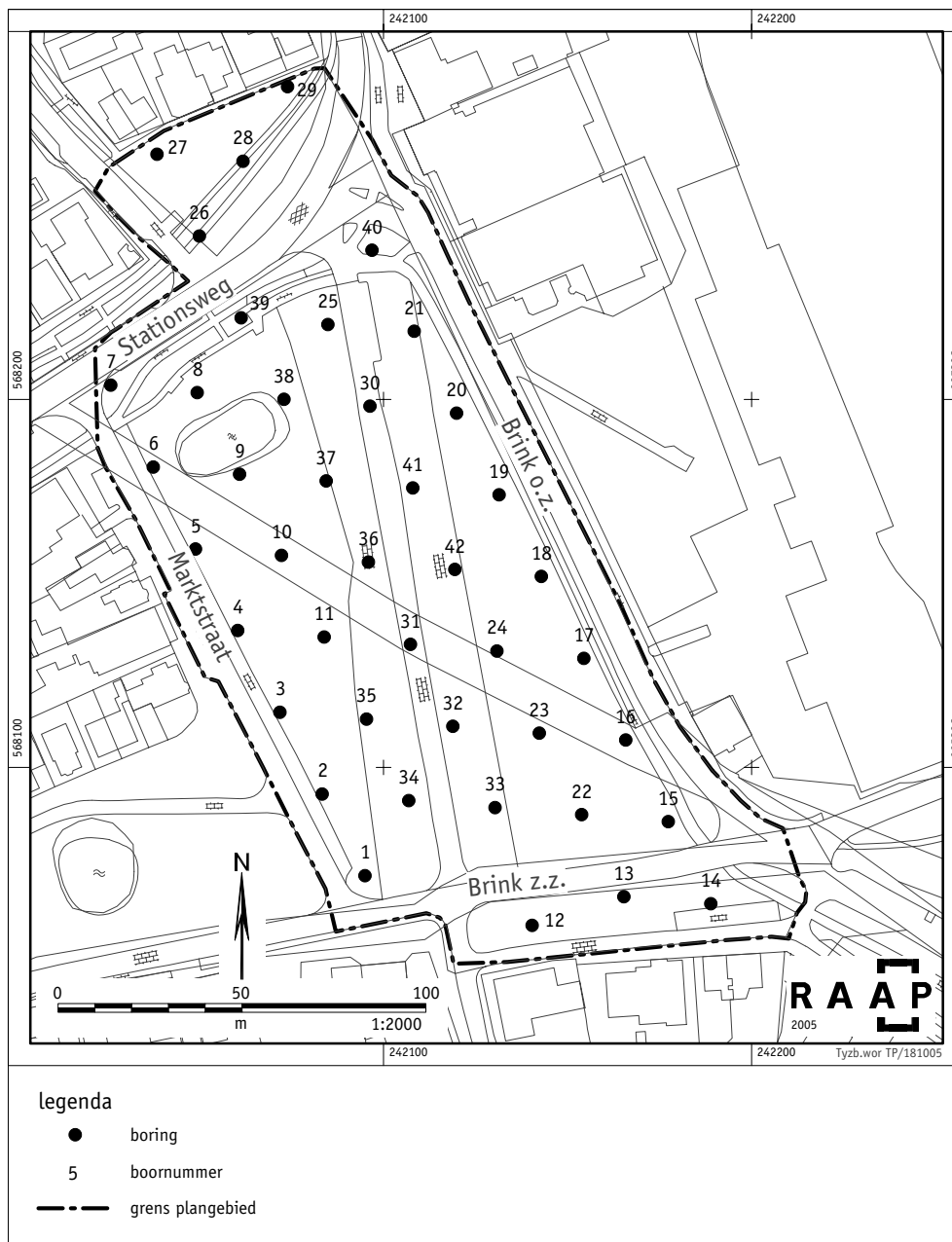
Literatuur

- Bosch, J.H.A.**, 1990. *Toelichtingen bij de Geologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad Assen West (12W) en Blad Assen Oost (12O)*. Rijks geologische Dienst, Haarlem.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Gerding, M.A.W., P. Brood, M. Hillenga & H. Nijkeuter**, 2003. *Encyclopedie van Drenthe*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2000. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Stiboka**, 1977. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 12 Oost Assen*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Versfelt, H.J.**, 2004. *Kaarten van Drenthe, 1500-1900*. Heveskes Uitgevers, Groningen.
- Versfelt, H.J. & M. Schroor**, 2001. *De Franse kaarten van Drenthe en de noordelijke kust*. Heveskes uitgevers, Groningen.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.